

دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهر
فصلنامه‌ی علمی- پژوهشی فضای جغرافیایی

سال دوازدهم، شماره‌ی 38
تابستان 1391، صفحات 60-39

رسول صمدزاده^۱

علی بلادپس^۲

تحلیل چشم‌اندازهای فرسایش بادی دشت بورالان، گستره‌ای بیابانی در پایکوه‌های آرارات با رویکرد آمایش سرزمین

تاریخ دریافت مقاله: 1389/08/17 تاریخ پذیرش مقاله: 1390/03/30

چکیده

در منتهی‌الیه شمال باختری ایران، ضلع شمالی شهرستان ماکو و مرز مشترک سه کشور ایران، ترکیه و جمهوری خود مختار نخجوان و در پای کوه آرارات کوچک پهنه‌ی بیابانی تحت عنوان «دشت بورالان» با اشکال ناهمواری‌های مختص خود واقع گردیده که در کمتر مکانی از آذربایجان می‌توان مانند آن را یافت. عمده‌ترین چهره‌ی مشخصه‌ی این پهنه، گسترش روانه‌های بازالتی آرارات می‌باشد که بستر دشت را تشکیل داده و آن را از بقیه‌ی قسمت‌های فرورفتگی آراکس که محدوده‌ی جغرافیایی آن فراتر از مرزهای سیاسی کنونی را در بر می‌گیرد، به عنوان یک واحد ژئومورفولوژیکی مستقل، تفکیک می‌نماید. در طول دوره‌های سرد کواترنر که دمای ارتفاعات مخصوصاً آرارات و متعاقباً سطح دشت پایین‌تر و سردتر بوده، با دخالت فرایندهای بیرونی به ویژه تخریب فیزیکی و در فصول گرم این دوره‌ها با دخالت رطوبت و تجزیه‌ی شیمیایی بر روی این روانه‌ها، ماسه‌های فعلی به وجود آمده و با تغییر شرایط آب و هوایی سرد به نیمه خشک کنونی و وجود اختلاف فشار بین کوهستان و سطح دشت، دامنه‌ی

1- استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردبیل.
E-mail: r_samadzade@yahoo.com

2- استادیار گروه جغرافیا، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرند.
E-mail: Beladpas_ali@yahoo.com

فعالیت فرسایش بادی، تپه‌های ماسه‌ای و تل‌های گیاهی گسترش یافته و در چاله‌هایی که در طول فصل زمستان و بارندگی‌های بهاری محل تراکم موقتی آب می‌باشد، مرداب و در نهایت شبه پلایاها شکل گرفته‌اند. شناسایی و مطالعه‌ی این اشکال با رویکرد آمایش سرزمین و ساماندهی فضایی هدف اصلی پژوهش حاضر است. این پژوهش بر اساس مشاهدات میدانی، مطالعات عکس‌های هوایی 1:55000، نقشه‌های توپوگرافی 1:50000، و زمین شناسی 1:250000 و 1:100000، تصاویر ماهواره‌ای به همراه کارهای آزمایشگاهی جهت تجزیه‌ی گرانولومتری آبرفت‌های رودخانه‌ای و ماسه‌های بادی انجام گرفته است.

کلید واژه‌ها: ژئومورفولوژی، بورالان، آمایش سرزمین، تپه‌های ماسه‌ای، شبه پلایا، مرداب نمکی.